

תקציר

המאמר עונה על שאלות העוסקות בנושא מהגרי עבודה: כיצד הגיעו לישראל, מאילו מדינות הגיעו, מדוע הגיעו, כמה מהגרים נמצאים בארץ (נכון לשנת 2009), באילו תחומים הם עוסקים ומהי מדיניות הממשלה כלפיהם.

מהגרי עבודה בישראל

מחברים: סיגל רוזן; נועה שפירא; מטח : המרכז לטכנולוגיה חינוכית. צוות אזרחות

סבתא שלי יש פיליפינית, במשק של אבא שלי עובדים תאילנדים, הסינים והרומנים בונים להורים שלי את הבית החדש. איך זה קורה? למה הם הגיעו לכאן? ולמה, לפעמים, שומעים בחדשות שמגרשים אותם?

כיצד החלו מהגרי עבודה להגיע לישראל ולשם מה?

"אנו באנו ארצה לבנות ולהיבנות בה..." נאמר בשיר שכולנו מכירים (מילים: מנשה רבינא, לחן: עממי). חלפו כמה שנים, המשק התפתח והאפשרויות הכלכליות גדלו, ויהודים רבים מאסו בעבודות כפיים כמו חקלאות ובניין. תחילה עבדו בבניין ובחקלאות פלסטינים שהגיעו מן השטחים, אך בעקבות הסגר שהוטל על השטחים בשנות ה-90 מן הצד האחד, והעלייה הגדולה מחבר העמים מן הצד האחר, החלה תנופת בנייה ונוצר מחסור בידיים עובדות.

התאחדות הקבלנים והבונים בישראל ותנועת המושבים החלו להפעיל לחץ גובר על ממשלות ישראל להתיר את כניסתם של מהגרי עבודה - ¹ כוח עבודה זול, שיחליף את הפלסטינים. בראשית שנות ה-90 החלה ממשלת ישראל לגייס מהגרי עבודה כדי לענות על דרישות המעסיקים.

בחלוף השנים, ועם הזדקנות האוכלוסייה בישראל, תפח גם ענף עובדי הסיעוד הבאים לטפל באוכלוסייה המזדקנת.

חזרה
לראשי העמוד

כמה מהגרי עבודה נמצאים בישראל?

אף שמאז שנת 1996 נוקטת מדינת ישראל בעמדה עקרונית, שיש לצמצם את מספר מהגרי העבודה בישראל, הרי שעד שנת 2001, בעקבות לחצים של שתדלני התאחדות הקבלנים ותנועת המושבים, הלך וגדל מספר מהגרי העבודה בעלי האשרה והגיע ל-44 אלף מהגרי עבודה בעלי היתר לעבודה בענף הבניין, ו-22 אלף בעלי היתר בענף החקלאות. מספרם של מהגרי העבודה המועסקים בענף הסיעוד אינו מוגבל במכסה, עקב הזדקנות האוכלוסייה.

כיום שוהים בישראל קרוב ל-100 אלף מהגרי עבודה בעלי אשרה, למעלה ממחציתם - עובדי סיעוד, והשאר עובדי חקלאות ובניין. ובשנת 2010 צפוי משרד התמ"ת להנפיק 54 אלף היתרים לעובדי סיעוד, 26 אלף לעובדי חקלאות ו-6,000 היתרים לעובדי בניין.²

מהיכן הם מגיעים?

עובדי הסיעוד מגיעים מהפיליפינים, מהודו, מנפאל ומסרי-לנקה. עובדי החקלאות מגיעים מתאילנד. עובדים הבניין מגיעים מסין ומתורכיה.

מהי מדיניות הממשלה בעניין מהגרי העבודה?

מהגרי עבודה מועסקים באמצעות "הסדר הכבילה", שמשמעותו - אישור לעבוד רק אצל מעסיק מסוים. אבל לעתים קרובות עבודתו של העובד הזר אצל המעסיק נפסקת לפני שנגמרת התקופה שבה מותר לו להיות בישראל, ואז - על פי הסדר הכבילה, עזיבת המעסיק הופכת את העובד לשוהה בלתי חוקי, והוא עלול להיעצר ולהיות מגורש מישראל! ואכן משנת 1996 ועד 2002 גורשו קרוב ל-5,000 מהגרי עבודה בשנה.

בספטמבר 2002 הוקמה משטרת ההגירה, גוף ששימתו העיקרית היא לעצור ולגרש מהגרי עבודה. בשנה הראשונה לפעילותו נעצרו וגורשו מישראל 25 אלף מהגרי עבודה.³ וכך מדי שנה בשנה, לצד אלפי מהגרי עבודה הנכנסים לישראל בהיתר, מגורשים מן הארץ כמה אלפי מהגרי עבודה אחרים.

לסיכום, מדינת ישראל מאפשרת את כניסתם של מהגרי עבודה כדי למלא את דרישות השוק ולספק כוח עבודה זול. יחד עם זאת, המדינה דואגת לכך שהתנאים שיקבלו מהגרי העבודה יאפשרו להם לעבוד כאן רק באופן זמני.⁴ גם עובדים המצליחים לשמור על מעמד החוקי בישראל יכולים לעבוד בארץ עד 63 חודשים בלבד. יוצאים מן הכלל הם עובדי הסיעוד שמעסיקם מבקש להמשיך ולהעסיקם מעבר ל-63 חודשים ומצליח להציג בפני משרד הפנים מכתב רופא המזהיר כי ייגרם לו נזק באם יגורש מטפלו והוא יאלץ להתרגל למטפל חדש. נוסף על כך כל עובד שאיבד את האשרה שלו בגלל הסדר הכבילה עלול להיות מגורש. מהגרי העבודה יכולים לעבוד רק בבניין, חקלאות, סיעוד, תעשייה ושירותים - ענפים שמשתכרים בהם שכר נמוך.

הערות

1. א' קמפ ור' רייכמן, "עובדים זרים" בישראל, מידע על שוויון, גיליון מס' 13 (יוני 2003), מרכז אדווה; א' קמפ ור' רייכמן, "זרים" במדינה יהודית - הפוליטיקה החדשה של הגירת-עבודה בישראל, סוציולוגיה ישראלית ג' (התשס"א), 79, 86; D. Bartram, Foreign Workers in Israel: History and Theory, International Migration Review, 86, 79 v. 32(2), 303; D. Bartram, International Labor Migration: Foreign Workers and Public Policy (Palgrave Macmillan, 2005), pp. 66-97. 2. יום עיון שנערך ב-24.2.09.
3. ראו פריט מידע על אודות "מדיניות גירוש מהגרי העבודה".
4. גיא מונדלק, "עובדים או זרים בישראל? חוזה התשתית והדפיציט הדמוקרטי", עיוני משפט כ"ז, תשס"ג - 2003, עמ' 423, 434-433.